

Fellesmarkedet og vi

Ikke uten nølen etterkommer jeg ønsket om at teologiske professorer skal uttale seg om fellesmarkedet, men det er jo rett slik det er hevdet at saken har sider som angår oss som kristne. — Belært av erfaring forutskikker jeg den overflødige bemerkning at jeg ikke er øst-orientert. Heller ikke er jeg kulturradikaler, og som født og oppvokst i Oslo kan jeg vel neppe heller klassifiseres som «vestlandspietist». Overhodet er jeg ikke begeistret for klassifiseringsforsøk. Motstand mot Fellesmarkedet finner man i alle kretser og alle politiske grupper, og den kunne vel stundom bero på selvstendig vurdering, ikke sant? — sier professor Johan B. Hygen i en artikkel i bladet «Vår Kirke».

**Professor
Johan B. Hygen.**

Økonomi og moral

Fellesmarkedet er først og fremst en økonomisk-politisk interesseblokk, la oss endelig ikke ta feil av det. Organisasjonen er sterkt bestemt av behovet hos det amputerte Vest-Tyskland og de tidligere koloniland for å skaffe seg erstatning for tapte markeder og muligheter for ny ekspansjon. Særlig står Vest-Tysklands konsentrerte stor-kapital og uhyre effektive produksjonsapparat på spranget for å utvide sitt virkefelt. Når jeg nevner Vest-Tyskland spesielt, er det ikke av motvilje, men fordi tysk økonomi faktisk er den mest dynamiske og ekspansive innenfor det område det er tale om.

Da Norge er et lite og kapitalfattig land, ville norsk tilslutning utvilsomt bety at vårt land i langt høyere grad enn hittil ble underlagt internasjonal storkapital. Dette ville igjen medføre en forandring i landets økonomiske struktur. Blant annet ville de små enheter i industri, forretningsdrift, jordbruk og fiskeri bukke under, fordi de ikke ville bli betraktet som drivverdige og ikke kunne stå seg i konkurransen med de store og kjempestore.

Dersom vi ikke bare tenker på økonomisk hensiktsmessighet, men tar menneskelige og moralske verdier med i betraktning, er tapet ved en slik utvikling iøynefallende. De mindre enhetene gir et større

antall mennesker muligheter for utfoldelse av moralsk verdifulle egenskaper som selvstendig initiativ, ansvar og arbeids glede. Og framfor alt: i de mindre enheter får overhodet mennesket selv som moralsk vesen større innflytelse enn i de store, fjernstyrte konserner med deres iskalde og upersonlige økonomiske maskineri.

Når forretningsmoralen gjennomgående står høyt i vårt land, skyldes det ikke bare personlig hederlighet hos industriens og forretningslivets menn, men også at vi i større utstrekning enn mange andre land er blitt forskånet for kjempefirmaenes økonomiske demoni og deres jernharde metoder. I en krets av folk i ansvarlig stilling i industrien spurte jeg om de mente at eventuell tilslutning til Fellesmarkedet ville medføre en utvikling til det verre i denne hen-seende. Svaret var et enstemmig ja. Og det var ingen liten eller ubetydelig krets.

Slike moralske sider ved det økonomiske liv mener jeg vi som kritiske ikke har lov til å overse.

Den vest-européiske kultur

Det skrives meget om vår åndelige solidaritet med de gamle kristne kulturland, og der er vi enige. Vi er enige om at vårt felles kulturgrunnlag er og skal være en sammenbindende faktor, og at det

er en oppgave å styrke disse verdier og utbygge forbindelseslinjene. Spørsmålet er bare om en økonomisk-politisk sammenslutning er et nødvendig eller endog heldig middel for dette mål.

Hittil har det ikke vært regelen i historien at kulturen trives best i de store stater eller statsforbund eller at en sentralisert økonomi og politikk gir særlig gode kår for åndelig vekst. Heller ikke i den internasjonale massekulturs tidsalder er det grunn til å nære slike forhåpninger. Snarere er det grunn til å verne om det som ennå fins av nasjonalt særpregede kulturreserver. De kan tjene som motvekt mot massekulturens forflatning og overvekten for det teknisk-mekaniske i sivilisasjonen.

Skal vi da isolere oss i selvgod og provinsiell kulturell nasjonalisme? Ikke på noen måte, og det gjør vi da heller ikke nå. Mellom Europas land er det i gang en meget livlig kulturutveksling, og den er i stadig utbygning. Og hva særlig Norge angår, er vårt land endog i meget høy grad åpent for impulser fra alle verdens kanter, og noe har vi også hatt å gi. Noen økonomisk-politisk sammenslutning trenger vi ikke av den grunn.

Vår nasjonale selvstendighet

Når vi feirer 1814 og 1905 som store år i vår historie, er heller ikke det bare av nasjonalistisk egoisme. Men vi har hittil trodd at

et lite folk som vårt har de beste muligheter for å fylle sitt kall når det i størst mulig utstrekning kan være herre i eget hus. Selv foreningen med meget nærstående folk har vi sett som en hindring for dette, fordi den mindre og svakere part sjelden vil komme til sin fulle rett under avhengigheten av den større og sterkere.

Det er liten grunn til å tro at en forening med langt større og mektigere land enn Danmark og Sverige tilsammen skulle falle heldigere ut for oss — og det endog land som vi på mangfoldige måter tross alt står langt fjernere i kultur, språk, lynne og kulturelle og kirkelige tradisjoner. Jeg vil ikke snakke vondt om noen, men kjærlig omsorg for de små land er nå allikevel ikke et så karakteristisk trekk ved stormaktenes framferd at vi av den grunn skulle føle trang til å gi dem en vidtgående bestemmelsesrett over våre indre og ytre anliggender — og stormaktsdominert er og blir Fellesmarkedet, hvordan man enn snur og vender på det. Jeg tror heller ikke det er så svært mange her i landet som fullt vil identifisere seg med Fellesmarkedlandenes interesser, mål og handlesett.

Mang en takkegudstjeneste er blitt feiret på våre store frihetsdager. Vi har trodd at friheten, som ble vunnet gjennom fedrenes kamp, var en gudgitt gave, betrodd oss som en hellig arv. Jeg vet nok at mange kaller dette store ord og

sier at utviklingen har løpt fra slike nasjonalromantiske følelser. Men det er noen av oss som ikke er enige i dette. Vi mener at friheten er kosteligere enn all verdens materielle goder og grunnlaget for det vi har å gi som nasjon og som mennesker. Ikke som en ubetydelig provins i en europeisk storstat, men som fritt og fullt selvbestemmende folk kan vi framelske de verdier som er våre og ha noe å gi til andre.

Vår lutherske arv

Til vår stilling og oppgave i verden hører også at Norge har etablert seg som et protestantisk land. Det er blitt så alminnelig og altfor lettvinnt å ringeakte vår kirke og blant annet sjikanere statskirkeordningen. For meg står dette som den største utaknemlighet. Ingen jordisk ordning er fullkommen, og vi har så visst mange brist og mangler både som kirke og som kristent folk. Men la oss ikke glemme den endeløse velsignelse det har vært og er for vårt folk å leve i en evangelisk kirke som er hele folkets kirke.

Jeg er ikke redd for at evangelisk kristendom ikke skulle ha sannhet og åndsmakt i seg til å stå seg mot Rom — tross alt tankelest prat om vår kirkes angivelige kulturfattigdom sammenlignet med romerkirkens herlighet. Jeg er også tilhenger av kristent fellesskap og kirkelig samarbeid ut over

konfesjonelle grenser, fordi Kristus er større enn alle kirkesamfunn tilsammen. Derfor stammer mine betenkeligheter ikke fra noen konfesjonell fanatisme eller mangel på respekt for gode katolske kristne. Men vi kan ikke lukke øynene for det faktum at romerkirken på en helt annen måte enn de protestantiske kirker griper inn i politikken. Katolske politiske partier og fagforeninger er en meget betydelig maktfaktor i de land som hittil dominerer Fellesmarkedet og også heretter vil gjøre det. Jeg er ikke overbevist om at det ville være en helt harmløs sak for Norge å gi seg inn i et vidtgående avhengighetsforhold til en politisk og økonomisk overledelse hvor denne innflytelse må antas å bli meget sterk.

Kristent samfunn mellom katolikker og protestanter vil alltid være mulig så langt vårt eget langtfra fullkomne kristne brorskapssinn og romerkirkens sterkt begrensede konfesjonelle toleranse tillater det. Det kan hverken fremmes eller hindres av vår holdning til Fellesmarkedet. Men en endring av vår stilling fra selvstendig protestantisk land til provins i et katolsk-dominert forbund tror jeg ikke ville være til gagn for landet, folket og kirken. At dette syn er utbredt i pietistiske kretser, kompromitterer etter min mening hverken standpunktet eller pietistene.

GITT UT AV:

OPPLYSNING OM FELLESMARKEDET AKSJONSUTVALGET AV 1962

Postgirokonto 30 954, Postboks 54, Refstad.

TRYKK: A/S NATIONEN